

АНАЛІЗ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

У статті розглядаються дуже важливі питання сьогодення – ціннісні орієнтації сучасної молоді – студентів I курсу вищого навчального закладу I-II рівнів акредитації. Об'єктом дослідження стали старші підлітки – 15-16 років. Аналіз ціннісних орієнтацій хлопців та дівчат проведено на основі методики М.Рокіча «Ціннісні орієнтації», що допомогло скласти уяву про рівень соціалізації підлітків, їх розуміння шляхів досягнення успішності у особистому та суспільному житті, в навчанні, в професії.

Від соціальної активності, життєвої позиції та ціннісних орієнтацій молоді завжди залежить те, яким буде суспільство у найближчому майбутньому. Молодь обирає цінності, моделі відношення і поведінки, культурні норми. І в нашій статті ми намагалися з'ясувати, з якими ціннісними орієнтаціями молодь крокує у наше спільне майбутнє.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, цінності, студентська молодь.

Постановка проблеми. Система ціннісних орієнтацій є одним з центральних особистісних утворень, виражає змістовне ставлення людини до соціальної дійсності і в цій якості визначає мотивацію її поведінки, робить істотний вплив на всі рівні її діяльності. Кардинальні зміни в політичній, економічній, духовній сферах нашого суспільства тягнуть за собою радикальні зміни в ціннісних орієнтаціях і вчинках людей, особливо яскраво це виражається у підлітковому віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі дослідження теми нами з'ясовано, що у соціально-філософській та психологічній літературі проблема ціннісних орієнтацій особистості розглядається в дослідженнях М. Алексєєвої, Б. Ананьєва, Б. Бакірова, Г. Балла, М. Бобневої, М. Боришевського, А. Вардемацького, В. Василенко, Є. Головахи, Г. Головних, О. Здравомислова, Г. Костока, О. Леонтьєва, С. Максименка, В. М'ясищева, С. Рубінштейна, А. Ручки, В. Сусленко, А. Табунса, В. Тугаринова, В. Ядова, А. Маслоу, К. Роджерса, В. Франкла та ін.. Вивченню особливостей формування ціннісних орієнтацій у підлітковому віці присвячені дослідження Е. Васіної, Н. Волкової, І. Дубровіної, Д. Фельдштейна, К. Роджерса та ін. Значна кількість дослідників, зокрема М. Алексєєва, Б. Ананьєв, М. Боришевський, Н. Іванцев, Н. Коваль, С. Максименко, Н. Мачурова, Л. Разживіна, В. Слободчиков, підкреслюють важливість етапу здобуття професійної освіти у становленні особистості; сензитивність цього періоду для духовного розвитку особистості, її ціннісних орієнтацій, настановлень тощо.

Серед зарубіжних учених проблему цінностей особистості досліджували М. Рокіч, С. Фелдман, В. Франкл, Ш. Шварц, С. Морісс та ін.

У працях Т.М. Мальковської, З.І. Равкіна, В.В. Серікова та ін. розглянута сутність моральних цінностей і ціннісних орієнтацій, їх місце в структурі особистості. Сучасні вчені Н.С. Розов, Б. Шледер та ін. також звертаються до проблеми формування та розвитку ціннісних орієнтацій особистості, розглядаючи їх як компонент структури особистості, що характеризує спрямованість і зміст активності індивіда, що визначає загальний підхід людини до світу, до себе, що надає сенс і напрямок особистісним позиціям, поведінці, вчинкам.

За останні десятиріччя як в нашій країні, так і за кордоном проблема цінностей і ціннісних орієнтацій набула особливої актуальності. Ці поняття є об'єктом дослідження багатьох наук, зокрема, філософії, психології, соціології, що говорить про їхню складність та багатоплановість.

Мета статті – провести аналіз ціннісних орієнтацій сучасної молоді – студентів коледжу.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. У підлітковому віці в процесі спілкування з оточуючими, людина постійно потрапляє в ситуації, що вимагають від неї прийняття того чи іншого рішення. Ухвалення рішення означає вибір з можливих варіантів. Виникає необхідність розглянути і оцінити можливі альтернативи - головним чином в сфері визначення своїх ціннісних орієнтацій, своїх життєвих позицій. Однак цінності ще не устоялися і випробовуються практикою своєї поведінки і вчинків оточуючих.

За основу для практичної роботи з виявлення того, за якими цінностями живуть сучасні підлітки – студенти, ми взяли методику встановлення ціннісних орієнтацій М.Рокича.

Вибірку дослідження склали студенти першого курсу відділення економіки, електро-комп'ютерного та автомеханічного відділення (вік – 15 років). Вибіркова сукупність студентів складала 60 осіб, з них 26 дівчат і 34 юнака. Після обробки даних тестування було проведено угруповання цінностей в змістовні блоки по різних підставах. Результати тестування виявили такі закономірності вибору термінальних цінностей хлопцями: більш значущими для підлітків є цінності особистого життя - вірні й надійні друзі, любов, щасливе сімейне життя, здоров'я, матеріально забезпечене життя, громадське визнання, впевненість у собі, цікава робота, активне життя. На думку хлопців, саме ці цінності є фундаментом їхнього майбутнього.

Доцільним було проведення інтерв'ю, щоб з'ясувати, чому саме ці цінності є для хлопців головними. Ось якими були відповіді підлітків стосовно любові: - «Любов – головне у житті людини, тому що вона приносить щастя». – «Коли кохаш, тоді можеш гори звернути і досягти любові цілі». – «Любов наповнює життя сенсом».

Про вибір «здоров'я» відповіді були такими: - «Здорова людина може все. Вона вільна, ніщо її не стримує». - «Тільки здорова людина може по-справжньому жити і радіти життю». – «Я не обрав здоров'я, тому що я і так здоров».

На питання «Чому цінність «вірні друзі» поставлена на першу позицію?» деякі респонденти відповіли так: - «Друзі - це ті люди, яким можна завжди довіритися, розповісти про найпотемніше». – «Мене розуміють і завжди підтримують мої друзі». – «У цьому світі без друзів не проживеш».

«Сімейне життя», «сім'я» - ці загальнолюдські вічні цінності у наших підлітків мають вагу, вони розуміють, що доросле життя пов'язане з побудовою власної родини. На питання «До якого віку людина може залишатися вільною, неодруженою? А в загалі, може, і не потрібно мати власну родину, мабуть, краще жити без сім'ї – все робити тільки для себе і жити заради себе? Можеш ти уявити себе у дорослому житті без родини?» підлітки відповідали так: - «Родина – це сенс життя». – «Всі живі істоти в природі будують сім'ї, а людина що – виняток?». – «У всіх країнах світу люди будують сім'ї, тому що це головний закон життя людини на землі». – «Я не уявляю, як можна жити без родини, рідних людей, без сім'ї». Опіраючись на ці відповіді, можна зробити висновок, що, не зважаючи на всі політичні, соціальні, економічні, культурні пертурбації у нашому суспільстві, де за останні 30 років багато було зруйновано життєвих цінностей,

але сім'я в житті молодого покоління займає провідне місце. Тому у вихованні людини перші позиції продовжує займати сім'я.

Як показало тестування, у дев'ятку найважливіших цінностей більшість студентів віднесла такі цінності: «матеріально забезпечене життя, розваги, суспільне визнання» - це позив часу і стереотипний штамп сучасного суспільства.

Важливими для підлітків є і цінності самореалізації – «громадське визнання», «цікава робота», «впевненість в собі», «активне діяльне життя», «розвиток», «пізнання». Тобто це свідчить про те, що вже в даний час підлітки ставлять перед собою значущі цілі. Самореалізація підлітка - це усвідомлюваний і суб'єктивно значущий процес розкриття особистістю своїх здібностей і можливостей в діяльності і відносинах. Самореалізація підлітка як процес передбачає: ідентифікацію себе з іншими; відкритість досвіду і його прийняття; різноманітне сприйняття суб'єктом чуттєво - заданих ситуацій; творчий характер активності.

Юнаки розуміють, що самореалізація допомагає людині бути впевненій в собі, переборювати будь-які труднощі. Велике значення для хлопців мають цінності професійної самореалізації - «цікава робота», «суспільне визнання».

Менш важливими для підлітків є такі цінності, як «щастя інших», «краса природи і мистецтва», «творчість», «життєва мудрість». У підлітковому віці хлопці ще не усвідомлюють значущість цих цінностей, їх глибину, тому що не вистачає життєвого досвіду, знань, мудрості. Для них вони «абстрактні». Розуміння цього приходить набагато пізніше.

Юнаки 2018 року визначили для себе цінності найбільш конкретні, особистісні («здоров'я», «любов», «розвиток», «щасливе сімейне життя», «упевненість в собі»), професійної самореалізації («цікава робота», «матеріально забезпечене життя», «громадське визнання», «пізнання»), суспільні («нааявність хороших і вірних друзів»). Превалують в системі названих цінностей конформістські – цікава робота, любов, матеріально забезпечене життя, наявність хороших і вірних друзів, здоров'я, упевненість в собі. Не визначені як першестовпні альтруїстичні цінності (абстрактні) – життєва мудрість, краса природи і мистецтва, продуктивність життя, щастя інших.

Проведено аналіз розподілу ціннісних орієнтацій дівчат, груп економічного відділення, за списком термінальних цінностей за методикою М.Рокича.

Найзначущими є «цікава робота», «здоров'я»; «щасливе сімейне життя», «любов», «пізнання», «нааявність хороших і вірних друзів». Крім того, обрані «розвиток», «громадське визнання», «творчість».

Серед трьох цінностей, які розтошовані на трьох кінцевих малозначущих у житті дівчат цінностей, місця з кінця розподілились таким чином: 1 місце «-»: «розваги»; 2 місце «-»: «свобода»; 3 місце «-»: «щастя інших», «продуктивність життя».

Ці показники свідчать про те, що ці абстрактні для дівчат-підлітків поняття «свобода», «щастя інших», «продуктивність життя» ще не набули значущості. А що стосується цінності «розваги», яка має найвищий відсоток серед «кінцевих» цінностей, то можна порадіти, що студенти замислюються над першочерговим і другорядним у житті. Що вплинуло на такий вибір? Можна припустити, що це результат сімейного виховання – батьки орієнтують дітей на головне, з чого будується людське життя і що може його зруйнувати. Крім того, є припустка стосовно приналежності студентів коледжу до середнього суспільного шару, де батьки заробляють гроші тяжкою працею, тобто статус сім'ї в суспільстві впливає на вибір ціннісних орієнтацій підлітків.

З проведеного аналізу ціннісних орієнтацій дівчат 1 курсу груп економічного відділення ми бачемо де-яку різницю в отриманій шкалі відносно до шкали юнаків.

Дівчата цілеспрямовані на перспективу майбутнього життя – розвиток, цікава робота, пізнання, громадське визнання. Особистісні цінності – любов, здоров'я, сімейне щасливе життя, наявність хороших і вірних друзів - теж на перших дев'яти значущих місцях. Крім того, абстрактне поняття «творчість» увійшло у першу дев'ятку, тобто є потреба у духовному прояві.

Оцінюючи запити дівчат за їх шкалою ціннісних орієнтацій, можна зробити висновок, що у дівчат більш зрілий підхід до життєвих цінностей. Питання самореалізації в цій групі ставиться на перший план, спостерігається тяжіння до самостійності і незалежності через професійне утвердження. Крім того, особистісні цінності – любов, щасливе сімейне життя, наявність хороших і вірних друзів, здоров'я – теж займають свої місця серед пріоритетних. Особливо гармонійно вписана «творчість». Група майбутніх економістів відрізняється в коледжі активною участю у творчих заходах. Цінність «матеріально забезпечене життя» зайняло 10 місце.

При виконанні завдання за списком інструментальних цінностей респонденти розподіляли за місцями у порядку значимості для них за тими принципами, якими вони керуються у своєму житті.

Як визначили місця інструментальних цінностей хлопці? Інструментальні цінності ми розподілили по змістовних блоках. Найбільш важливими для підлітків є цінності самоствердження -вихованість, життєрадісність. За ними йдуть - високі запити, незалежність, освіченість, відповідальність, самоконтроль. Превалюють цінності особистісної і професійної самореалізації. Кожній людині властива потреба затверджуватися в тій діяльності, яку він виконує, прагнення досягти успіху в своїх очах і в думці оточуючих. В особливій мірі це характерно для підлітка, з його бурхливим розвитком самосвідомості, загостреним почуттям власної гідності. Вже у підлітковому віці виробляються наполегливість, воля, терпіння. У наш минливий час, час ілюзій і омани, коли реклама, кіно, преса (і «жовта» в тому числі), засоби масової інформації тощо навіюють у думки молоді, що жити розкішно – це престижно, і не має різниці, за яку ціну, підліткові легко дезорієнтуватись. Тому головним завданням дорослого є допомогти підліткам обрати професію і затвердитись як особистість у оточуючому середовищі, навчити дітей працювати, з повагою ставитися до будь-якої праці, вміти виконувати будь-яку роботу, бачити необхідність малопривабливих на перший погляд трудових операцій, справ, професій. Метод оцінювання ціннісних орієнтацій М.Рокіча допоміг побачити, що молодь розуміє: досягти визначених цілей можна шляхом праці, дисциплінованості, освіченості. І, звичайно, значущими для хлопців є особистісні цінності: чесність, життєрадісність, акуратність, вихованість. На останніх позиціях, як малозначущі, визначені такі цінності: високі запити, нетерпляче ставлення до недоліків своїх і чужих, сміливість у відстоюванні своїх думок, чуйність.

Порівнюючи результати тестування хлопців та дівчат 1 курсу, які обрали навчальний заклад за професійним спрямуванням, з виявлення значущості інструментальних цінностей, можна відмітити наступне: пріоритетне місце серед інструментальних цінностей-засобів займають показники самореалізації суб'єкта. У підлітків, що обрали навчальний заклад за професійним спрямуванням, є довготривалі цілі і уявлення про методи їх досягнення і образи дій. Такий спосіб мислення сформований у наш час під впливом родинного виховання, коли батькам щодня доводиться виживати і годувати свою сім'ю, змінювати рід діяльності в залежності від попиту. Володіти однією професією замало, час вимагає бути гнучким. Крім того, міжособистісне спілкування поповнює реальними фактами свідомість підлітків про спосіб життя і методи виживання у цьому житті – приклади друзів, їх

батьків, знайомих, сусідів, яким доводиться працювати ким завгодно. Метод інтерв'ю допоміг зробити ці висновки, зрозуміти, ми сподіваємось, рушійні сили вибору інструментальних і термінальних цінностей. На питання «Чому перші позиції у вашому виборі займають «раціоналізм», «тверда воля», «ефективність у справах», «відповідальність», «освіченість?» Дівчата дали такі відповіді: - «Моя мама постійно твердить, що у моєму житті головним у теперішній час є оволодіння професією». - «Важливо стати «профі» у обраній професії. Бути «профі» - це означає мати достойну роботу. Треба думати про майбутнє». - «Мій батько – заробітчанин, він працює за межами країни вже 10 років. Його постійно запрошує один роботодавець, тому що мій батько гарно працює. Його цінують за порядність і золоті руки». - «Дуже приємно мати справи з освіченими людьми, такими, як наші викладачі – вони знають свій предмет і передають свої знання студентам. Треба стати сильною людиною і сильним спеціалістом». - «У наш час мало володіти однією професією, тому я, крім навчання у коледжі, ще відвідую курси перукарів і манікюру. Так зробила моя подруга. Вона поки не стала економістом – не знайшла роботу. А працює у манікюрному салоні».

На питання «У якому віці дівчині потрібно вийти заміж, почати будувати свою сім'ю?» дівчата відповіли таким чином: -«Не знаю, як станеться насправді, але зараз я думаю, що спочатку треба встати на ноги, а потім виходити заміж». - «Я думаю, що сім'я – це дуже важливий крок, вийду заміж, коли зустріну гарну людину. Але хочу бути самодостатньою, а це можливо, якщо є гарна робота». - «Хочу заміж, але щоб родина була матеріально забезпечена. Хочу, щоб мої діти не знали нестатків. Хочу. Щоб мій чоловік і я не їздили за кордон, як моя мама, яка 7 років працює в нашій столиці, а щоб ми мали грошову роботу вдома. Тому треба гарно вчитися у коледжі».

При аналізі отриманих даних з термінальних цінностей можна відзначити найголовніші цінності сучасних дівчат-підлітків, які виходять на перший план – в інтервалі від 1 до 3: щасливе сімейне життя (42%), наявність хороших і вірних друзів (34%), цікава робота (34%), любов (12%), пізнання (12%).

Спіраючись на методику М.Рокіча, аналізуємо цінності в діапазоні від 1 до 9 і отримуємо такі результати: «цікава робота» і «здоров'я» - обрали 91%; «любов, наявність хороших і вірних друзів, пізнання, щасливе сімейне життя» – 83%; «розвиток» – 67%; «творчість, активне діяльне життя» – 50%; «матеріальне забезпечення» – 33%. Найменш значущі цінності (від 16 до 18): розваги – 67%, свобода – 58%; щастя інших, продуктивне життя, суспільне визнання – 33%.

Аналіз даних з вибору інструментальних цінностей дівчатами – підлітками показав, що у цій групі від 1 до 3 – серед найвищих цінностей розподіл має такий вид: «освіченість, життєрадісність» - 50%; «відповідальність, чесність» – 33%, «ефективність в роботі» – 25%; «тверда воля, раціоналізм, акуратність, терпимість»- 16%.

В діапазоні від 1 до 9 уподобання цінносних орієнтацій дівчат-підлітків за списком інструментальних цінностей виглядає так: «освіченість, раціоналізм, життєрадісність, відповідальність» – 83%; «чесність, ефективність у справах» – 75%; «тверда воля» – 67%; «дисциплінованість» – 50%; «акуратність» – 58%; «самоконтроль» – 33%; «терпимість, широта поглядів» – 25%. Найменш значущі цінності серед дівчат-підлітків: «непримиренність до недоліків у собі та інших» – 92%; «високі запити, незалежність» – 67%; «сміливість у відстоюванні своїх думок» – 33%; «самоконтроль, вихованість, акуратність» – 8%.

Хлопці – підлітки обрали цінності зі списку термінальних цінностей у діапазоні від 1 до 3 – найвищі цінності – таким чином: «здоров'я» – 50%; «розвиток і наявність хороших й вірних друзів» – 33%; «щасливе сімейне життя і свобода» – 25%.

У діапазоні від 1 до 9 картина головних цінностей життя хлопців-підлітків виглядає так: «здоров'я, цікава робота, наявність хороших і вірних друзів» – 75%; «любов і розвиток» – 67%; «упевненість у собі, життєва мудрість, суспільне визнання» – 58%; «матеріально забезпечене життя, активне життя і щасливе сімейне життя» – 50%; «свобода» – 42%; «краса природи і мистецтва» – 33%; «пізнання, продуктивне життя, розваги, щастя інших» – 17%.

Найменш значущими у житті хлопці назвали (від 16 до 18) розвиток – робота над собою з духовного та фізичного вдосконалення. Таке ставлення свідчить про те, що хлопці не замислюються над абстрактними цінностями завдяки своєму вікові. З великими відсотками серед хлопців обрана «свобода» - це данина підліткового періоду, коли хлопці починають брати сигарети, демонструючи свою нібито дорослість, так і прагнення свободи відноситься до вікових особливостей підлітків. На різних етапах життя людиною по – різному розставляються пріоритети за шкалою цінностей.

Аналіз змістовної сторони ієрархічної структури ціннісних орієнтацій показав, що ціннісні орієнтації підлітків-дівчат і підлітків-хлопців співпадають у виборі найвищих термінальних цінностей: щасливе сімейне життя, наявність хороших і вірних друзів, цікава робота, здоров'я, любов, пізнання. Але більшість дівчат обрала індивідуалістичні цінності з вектором професійного самоствердження: розвиток – 67%; творчість, активне діяльне життя – 50%. А найменш значущими цінностями (від 16 до 18): дівчата назвали: розваги – 67%, свобода – 58%; щастя інших, продуктивне життя, суспільне визнання – 33%.

В процесі порівняльного аналізу ціннісних орієнтацій підлітків-дівчат і підлітків-хлопців були виявлені розбіжності та спорідненість у їх у поглядах на пріоритетні та другорядні життєві цінності. До категорії «значущих» віднесені: упевненість у собі, життєва мудрість, суспільне визнання – 58%; матеріально забезпечене життя, активне життя – 50%; свобода – 42%. Ці показники спрямовані на міжособистісні відносини і демонструють більш матеріалістичний погляд на життя і з вектором на успішне життя в суспільстві.

Висновки. Підлітковий вік - це один з найважливіших етапів життя людини. Це межа між дитинством і дорослим життям. Підлітковий вік охоплює період від 11 - 12 до 14-15 років, наше експериментальне дослідження проводилось у середовищі старших підлітків у віці 15 років, які обрали спеціальність і навчаються на I курсі навчального закладу професійного спрямування. Це важкий період у житті особистості: відбуваються складні і суперечливі зміни, на підставі чого його ще називають "важким", "нестабільним", "критичним", "перехідним". Відомо, що основи формування і розвитку базової структури особистісних цінностей закладаються в підлітковому віці. Тому в цей період навчальний заклад і батьки повинні переносити пріоритетну увагу з навчальної діяльності, що розуміється як розширення області знань, на виховання як цілеспрямований розвиток особистості, її духовної та соціальної сфери.

У результаті проведення дослідження з виявлення ціннісних орієнтацій сучасних підлітків можна сказати, що за останні 27 років йде бурхливий процес зміни суспільства, його ціннісних пріоритетів, що пов'язано з переходом суспільства від однієї моделі життєдіяльності до іншої. Ці процеси торкаються і свідомості молоді. Дослідження показало, що у свідомості підлітків смисложиттєві цінності поки ще не зруйнувались, спостерігається прагнення до досягнення соціально-значущих позитивних ідеалів і цінностей.

Отже, система ціннісних орієнтацій сучасної українських підлітків перебуває в процесі перетворення, що відбувається під впливом ціннісних орієнтирів західного

суспільства, насаджуваних засобами масової інформації. Однак значна частина молоді все ще зберігає ціннісні орієнтири, притаманні вітчизняній соціокультурній традиції. Підлітки середнього шару суспільства, батьки яких взмозі надавати дитині освіту у вищому навчальному закладі I-II рівнів акредитації і самі активно працюють і своїм власним трудом заробляють гроші, у кого рідний дім знаходиться в Україні, хто є носієм української ментальності, живуть за ціннісними орієнтаціями свого народу і на перше місце ставлять щасливе сімейне життя, наявність хороших і вірних друзів, цікава робота, здоров'я, любов, освіта, пізнання. І притаманні нашому народу ціннісні орієнтації – творчість, краса природи і мистецтва - у наших підлітків теж закладені у свідомості і віддзеркалюють здатність до натхнення, вміння творити прекрасне.

Література

1. Бабосов Є.М. Прикладна соціологія./Є.М.Бабосов. - Мн.: ТетраСистемс, 2000. - 496 с.
2. Беляєва Є.В. Мораль сучасної молоді: від традиціоналізму до [постмодерну](#). /Є.В.Беляєв//[Соціологія](#). - 2008. –Вип. № 4. - С. 70-76.
3. Битинас Б. Процесс воспитания. Приобщение к ценностям / Б. Битинас. – Вильнюс, 1995. – 72 с.
4. Бодалев А.А. Психология о личности./А.А.Бодалев. - М., 1988.
5. Волков Б.С. Психология юности і молодості: Підручник для університетів./Б.С.Волков. - М.: Трікста, 2006. - 256с.
6. Голуб А.М. Формування ціннісних орієнтацій молоді в процесі дозвільної діяльності /А.М.Голуб.// Соціально-педагогічна робота. - 2009. - № 4. - С. 53-57.
7. Горностай П. П. Психологія життєвої кризи / П.П. Горностай [відп. ред. Т.М. Титаренко]. - Київ: Агропромвидав України, 1998. - С.69-96.
8. Данилова Є.А. Соціодинаміка цінностей молоді Республіки Білорусь / Є.А.Данилов// Соціологія. - 2008. - № 4. - С. 99-107.
9. Дівісенко К.С. Динаміка цінностей школярів (За матеріалами авто -біографій і творів) /К.С.Дівісенко// [Соціологічні дослідження](#). - 2008. - № 8. - С. 118-122.
10. Ермоліч С.Я. Методологічні передумови формування ціннісних орієнтацій у підлітків /С.Я.Ермоліч// Позашкільне виховання. - 2007. - № 9. - С. 23-27.
11. Жиров Ю.С. Сім'я в системі цінностей учнівської молоді / Ю.С.Жарков// Соціально-педагогічна робота. - 2004. - № 6. - С. 3-12.
12. Зауторова Е.В. Мистецтво та формування морально-ціннісних орієнтацій особистості / Е.В.Зауторов.// [Мистецтво](#) та освіта. - 2008. - № 2. - С. 68-73.
13. Здравомислов А.Г. Потреби. Інтереси. Цінності./А.Г.Здравомислов. - М.: Политиздат, 1986. - 223с.
14. Іюффе Е.Г. Політична соціалізація молоді Білорусі / Е.Г.Іюффе// Народна асвета. - 2008. - № 5. - С. 3-6.
15. Карпукін О.І. Національна [культура](#) - основа національної ідентичності в глобалізуючому світі / О.І.Карпукін// Соціо-гуманітарні знання. - 2006. - № 2. - С.31-56.
16. Козиренко Н.П. Специфіка політичної соціалізації студентської молоді Республіки Білорусь /Н.П.Козиренко// Проблеми управління. - 2008. - № 1. - С. 202-206.
17. Кострубата С.М. Ціннісні уподобання молоді /С.М.Кострубата // Адукація І виховання. - 2006. - № 10. - С. 49-54.
18. Кутишенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій).2-ге вид.: Навч. посіб./В.П.Кутишенко. - К.: Центр учбової літератури, 2010 - 128с.

19. Леонтьев А.Н. Избр. психол. произведения: В 2 т./А.Н.Леонтьев. - М.: Педагогика, 1983. - Т.2. - С.90-170.
20. Майерс Д. Соціальна психологія. 6-е вид., Перераб. і доп./Д.Майерс, - СПб: Питер, 2002. - 752с.: Іл. - (Серія «Майстри психології»).
21. Методика “Ценностные ориентации” М. Рокича//Лучшие психологические тесты для профотбора и профориентации / [отв. ред. А. Ф. Кудряшов]. - Петрозаводськ.: Петроком,1992. - С. 112-114.
22. Низовський Н.А. Психосемантичні дослідження ціннісно-мотиваційних орієнтацій особистості/Н.А.Низовський// Психологічний журнал. - 2005. - № 3. - С. 25-37.
23. Основы психологии / За ред. О.В. Кирийчука, В.А. Роменца./ - К.: 1997. –С. 19-76.
24. Павліченко А. Ціннісні орієнтації у системі становлення особистості / А.Павліченко. //Психологія і суспільство. - 2005. - № 4. - С.98-121.
25. Пантін В. Сім'я і сімейні цінності у свідомості росіян (за даними x опитувань) / В.Пантін.// Виховання школярів. - 2008. - № 10. - С. 9-14.
26. Политическая психология: хрестоматия / [сост. Е. Б. Шестопап]. М.: Аспект Пресс, 2007. - 448 с.
27. Рубінштейн С.Л. Проблеми загальної психології./С.Л.Рубінштейн.- М.,1976
28. Селиванова З.К. О жизненных целях и профессиональных предпочтениях старших подростков/З.К.Селіванова//Социологические исследования. - 2017. - №15. - С.51-56
29. Семенов В.Є. Ціннісні орієнтації сучасної молоді /В.Є.Семенов.// Соціологічні дослідження. - 2007.- № 4. - С. 37-43.
30. Сізанов О.М. Взаємозв'язок ціннісних орієнтацій і стану здоров'я студентів педагогічних спеціальностей /О.М.Сізанов.//Психологія. - 2008. - № 3. - С. 36-40.
31. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Вікова та педагогічна психологія та ін. Навчальний посібник./О.В.Скрипченко. Л.В.Долинська.З.В.Огороднійчук. - К.: Каравела, 2009. - 400с.
32. Сологуб І.Ф. Ціннісні орієнтації учнів гімназій /І.Ф.Сологуб.// Адукація і виховання. - 2003. - № 6. - С. 55-58.
33. Соціологія молоді: Учб. посіб. / Під ред. Ю.Г. Волкова. - Ростов-н - Д.: Фенікс, 2001. - 576 с.
34. Тугаринов В. П. Избранные философские труды / В. П. Тугаринов. Л.- М.: Изд-во ЛГУ, 1988. - 344 с.
35. Федорішкін О.М. Самооцінка життєвих цінностей людини /О.М.Федорішкін./ /Проблеми виховання. - 2006. - № 6. - С. 9-11.
36. Шафранский К.Д., Суханова Т.Г. К вопросу о ценностных ориентациях личности /К.Д.Шафранский. Т.Г.Суханова// Личность и деятельность. Л., 1982. – С.108-115.
37. Широких О. До питання про формування моральних ціннісних орієнтацій / О.Широких/ /Дошкільне виховання. - 2007. - № 9. - С.23-24
38. Ядов В. А. Соотношение ценностных ориентаций и реального (явного) поведения личности в сферах труда и досуга. Личность и ее ценностные ориентации /В. А. Ядов.// Информационный бюллетень ИКСИ. -1969. - № 19. - С. 49-66

Транслітерація

1. Babosov E.M. Prikladna sotsiologiya./E.M.Babosov. - Mn.: TetraSistems, 2000. - 496 s.

2. Belyaeva E.V. Moral suchasnoyi molodi: vid traditsionalizmu do postmodernu. //E.V.Belyaeva//Sotsiologiya. - 2008. –Vip. # 4. - S. 70-76.
3. Bitinas B. Ppotsess vospitaniya. Ppiboschenie k tsnnostyam / B. Bitinas. – Vilnyus, 1995. – 72 s.
4. Bodalev A.A. Psihologiya o lichnosti./A.A.Bodalev. - M., 1988.
5. Volkov B.S. Psihologiya yunosti I molodosti: Pidruchnik dlya univrsitetiv./B.S.Volkov. - M.: Triksa, 2006. - 256s.
6. Golub A.M. Formuvannya tsinnisnih oriEntatsiy molodi v protsesi dozvilnoyi diyalnosti /A.M.Golub./ //Sotsialno-pedagogichna robota. - 2009. - # 4. - S. 53-57.
7. Gornostay P. P. Psihologiya zhittEvoYi krizi / P.P. Gornostay [vIdp. red. T.M. Titarenko]. - KiYiv: Agropromvidav UkraYini, 1998. - S.69-96.
8. Danilova E.A. Sotsiodinamika tsinnostey molodi Respubliki Bilorus / E.A.Danilov//Sotsiologiya. - 2008. - # 4. - S. 99-107.
9. Divisenko K.S. Dinamika tsinnostey shkolyariv (Za materilami avto -biografiy I tvoriv)/K.S.Divisenko//Sotsiologichni doslidzhennya. - 2008. - # 8. - S. 118-122.
10. Ermolich S.Ya. Metodologichni peredumovi formuvannya tsinnisnih oriEntatsiy u pdlitkiv /S.Ya.Ermolich// Pozashklnne vihovannya. - 2007. - # 9. - S. 23-27.
11. Zhiron Yu.S. Sim'ya v sistemI tsinnostey uchnivskoYi molodi / Yu.S.Zharkov//Sotsialno-pedagogichna robota. - 2004. - # 6. - S. 3-12.
12. Zatorova E.V. Mistetstvo ta formuvannya moralno-tsinnisnih oriEntatsiy osobistosti / E.V.Zatorov.// Mistetstvo ta osvIta. - 2008. - # 2. - S. 68-73.
13. Zdravomislov A.G. Potrebi. Interesi. Tsinnosti./A.G.Zdravomislov. - M.: Politizdat, 1986. - 223s.
14. Ioffe E.G. Poltichna sotsializatsiya molodi Bilorusi / E.G.Ioffe// Narodna asveta. - 2008. - # 5. - S. 3-6.
15. Karpuhin O.I. Natsionalna kultura - osnova natsionalnoyi identichnosti v globaliziruyuschem svIti / O.I.Karpuhin//Sotsio-gumanitarni znannya. - 2006. - # 2. - S.31-56.
16. Kozirenko N.P. Spetsifika poltichnoyi sotsializatsiyi studentskoYi molodi Respubliki Bilorus /N.P.Kozirenko// Problemi upravlinnya. - 2008. - # 1. - S. 202-206.
17. Kostubata S.M. Tsinnisni upodobannya molodi /S.M.Kostrubata/ / Adukatsiya I vihovannya. - 2006. - # 10. - S. 49-54.
18. Kutishenko V.P. Vikova ta pedagogichna psihologiya (kurs lektsiy).2-ge vid.: Navch. posib./V.P.Kutishenko. - K.: Tsentri uchbovoyi literaturi, 2010 - 128s.
19. Leontev A.N. Izbr. psihol. proizvedeniya: V 2 t./A.N.Leontev. - M.: Pedagogika, 1983. - T.2. - S.90-170.
20. Mayers D. Sotsialna psihologiya. 6-e vid., Pererab. I dop./D.Mayers, - SpB: Piter, 2002. - 752s.: Il. - (SerIya «Maystri psihologiyi»).
21. Metodika “Tsnnostnyie orientatsii” M. Rokicha//Luchshie psihologicheskie testyi dlya profotbora i porientatsii / [otv. red. A. F. Kudryashov]. - Petrozavodsk.: Petrokom,1992. - C. 112-114.
22. Nizovskiy N.A. Psihosemantichni doslidzhennya tsinnisno-motivatsylnih oriEntatsiy osobistosti/N.A.Nizovskiy.// Psihologichni zhurnal. - 2005. - # 3. - S. 25-37.
23. Osnovi psihologiyi / Za red. O.V. Kiriychuka, V.A. Romentsya./ - K.: 1997. –S. 19-76.
24. Pavlichenko A. Tsinnisni oriEntatsiyi u sistemI stanovlennya osobistosti / A.Pavlichenko. //Psihologiya I suspilstvo. - 2005. - # 4. - S.98-121.
25. Pantin V. Sim'ya I smeyni tsinnosti u svIdomosti roslan (za danimi h opituvan) / V.Pantin.// Vihovannya shkolyariv. - 2008. - # 10. - S. 9-14.

26. Politicheskaya psihologiya: hrestomatiya / [sost. E. B. Shestopal]. M.: Aspekt Press, 2007. - 448 s.
27. RubInshteyn S.L. Problemi zagalnoYi psIhologII./S.L.RubInshteyn.- M.,1976
28. Selivanova Z.K. O zhiznennyih tselyah i professionalnyih predpochteniyah starshih podrostkov/Z.K.Selivanova//Sotsiologicheskie issledovaniya. - 2017. - #15. - S.51-56
29. Semenov V.E. TsInnIsnI orIEntatsIYi suchasnoYi molodI /V.E.Semenov// SotsIologIchnI doslIdzhennya. - 2007.- # 4. - S. 37-43.
30. SIzanov O.M. VzaEmozv'yazok tsInnIsnih orIEntatsIy I stanu zdorov'ya studentIv pedagogIchnih spetsIalnostey /O.M.SIZANOV./PsIhologIya. - 2008. - # 3. - S. 36-40.
31. Skripchenko O.V., Dolinska L.V., OgorodnIychuk Z.V. VIKova ta pedagogIchna psihologIya ta In. Navchalniy posIbnik./O.V.Skripchenko. L.V.Dolinska.Z.V.OgorodnIychuk.- K.: Karavela, 2009. - 400s.
32. Sologub I.F. TsInnIsnI orIEntatsIYi uchnIv gImnazIy /I.F.Sologub.// AdukatsIya I vihovannya. - 2003. - # 6. - S. 55-58.
33. SotsIologIya molodI: Uchb. posIb. / PID red. Yu.G. Volkova. - Rostov-n - D.: FenIks, 2001. - 576 s.
34. Tugarinov V. P. Izbrannyie filosofskie trudy / V. P. Tugarinov. L.- M.: Izd- vo LGU, 1988. - 344 c.
35. FedorIshkIn O.M. SamootsInka zhittEvih tsInnostey lyudini /O.M.FedorIshkIn./ / Problemi vihovannya. - 2006. - # 6. - S. 9-11.
36. Shafranskiy K.D., Suhanova T.G. K voprosu o tseennostnyih orientatsiyah lichnosti /K.D.Shafranskiy. T.G.Suhanova// Lichnost i deyatelnost. L., 1982. – S.108-115.
37. Shirokih O. Do pitannya pro formuvannya moralnih tsInnIsnih orIEntatsIy / O.Shirokih/ /DoshkIIne vihovannya. - 2007. - # 9. - S.23-24
38. Yadov V. A. Sootnoshenie tseennostnyih orientatsiy i realnogo (yavnogo) povedeniya lichnosti v sferah truda i dosuga. Lichnost i ee tseennostnye orientatsii /V. A. Yadov.// Informatsionnyi byulleten IKSI. -1969. - # 19. - S. 49-66.

Vitovskaya I.A., Zhurba M.A.

ANALYSIS OF VALUABLE ORIENTATION OF MODERN YOUTH

The article deals with very important issues of the present - the value orientations of modern youth - students of the first year of higher education institutions of the I-II levels of accreditation. The subject of the study were older teens - 15-16 years old. The analysis of the value orientations of boys and girls was conducted on the basis of the methodology of M. Rokich "Value orientations", which helped to create an impression on the level of socialization of adolescents, their understanding of ways to achieve success in personal and public life, in education, and in the profession. From the social activity, life position and value orientations of young people always depends on what society will be in the near future. Young people choose values, models of attitude and behavior, cultural norms. And in our article, we tried to find out with what value orientations young people step into our common future.

Key words: value orientations, values, student youth.

Вітовська Ірина Авазівна – магістрант 2 курсу спеціальності «Психологія» (спеціалізація «Практична психологія») Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Сєвєродонецьк;

Журба Микола Анатолійович – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Сєвєродонецьк;